

VERSLAGEN VAN DE MAANDELIJKSE BIJENKOMSTEN

Te Heerlen op 5 februari 1979

Wegens verbouwing van de vergaderzaal en ook tengevolge van de grote opkomst van de belangstellenden moesten de aanwezigen genoeg nemen met een zeer kleine ruimte. Ze konden zich echter troosten met de gedachte dat dit ook geldt voor sommige vogels; zoals uit de voordracht van de heer de Bruyn zou blijken.

Voordat deze het woord zou krijgen deelde mevr. Vellen mee, dat bij het klooster te Wittem een reiger in een zeer slechte toestand was aangetroffen. Het bleek dat zijn snavel met een laag ijs bedekt was, zodat eten onmogelijk was. Nadat eerste hulp toegepast werd, zoals verwijdering van ijs en toediening van vis, is de vogel naar een vogelopvangcentrum gestuurd. Dr. Dijkstra zag een patrijs voedsel zoeken op een klein stukje sneeuwvrij bouwland. Een roek werd door de patrijs fel aangevallen en verdreven. Daarna kreeg de heer de Bruyn het woord voor zijn voordracht over een tocht naar Runde, Noorwegen, waar hij reeds zeven maal geweest was. De reis ging over Jutland naar de plaats van bestemming. Onderweg werden reeds waarnemingen gedaan. Interessant was om vogels te zien die bij ons 's winters in winterkleed zijn en nu in bruiloftspak konden worden bekeken. We noemen de Drieteenmeeuw, broedend op nauwe rotsrichels op een nest van zeewier, gras, enz. Deze heeft zoetwater nodig om zich te kunnen baden. Ook de Papegaaiduiker met zijn wonderlijke snavel; deze broedt in zelf gegraven gangen van 1-2 m diepte. Hij leeft van vissen, schaaldieren, wormen en dergelijke. De Kuifaalscholver maakt een nest van zeewier in richels en gaten. Na afloop van een vispartij spreidt hij zijn vleugels uit om deze in de wind en de zon te laten drogen. Onderling en tussen de soorten heerst vaak

zware concurrentie om de broedplaatsen met alle gevolgen daarvan. De Kleine jager achtervolgt andere soorten zolang dat zij hun vis laten vallen of dat zij deze uitbraken.

De Heer De Bruyn liet ook beelden zien van de schaalhoorn (een mollusk). Bij eb zit het dier goed afgesloten op het gesteente, daarna kruipt het wat rond, maar is bij vloed weer op zijn oude plaats teruggekeerd. Volgens spreker moet dit dier over een inwendige "klok" beschikken die het op de juiste tijd op dezelfde plaats terug voert. Ook aan de planten werd voldoende aandacht besteed. Vele soorten ervan komen ook in de Alpen voor. Een mooie opname was die van Langbladig zonnedaauw (*Drosera anglica*). Weinigen zullen beseft hebben hoe zeldzaam deze soort in ons land voorkomt. Verder kan de Dennewolfsklauw (*Lycopodium selago*) en de Bospaardeestaart (*Equisetum sylvaticum*) genoemd worden, evenals Lappljung (*Phyllodoce*) een heideachtige. Weiden vol met Gevlekte orchis (*Dactylorhiza maculata*) trokken de aandacht evenals een soort die de aanwezigen niet thuis konden brengen, zoiets als (*Lymnorchis hyperborea*).

Na het verblijf op het eiland Runde werd over het vasteland nog iets noordelijker gereisd waar Jan van Genten waargenomen werden, zelfs een Rendier en een Eland met twee kalmpjes. De reis terug ging over Zweden. Behalve aan de dieren- en plantenwereld werd ook ruime aandacht geschonken aan de bevolking en haar cultuur.

"Zelfs de Moerasschildpad werd niet vergeten....."

Aldus het verslag van de maandelijkse bijeenkomst te Heerlen op 6 november 1978

Ons lid Dhr. H. Hermans schreef in een aflevering van "Lacerta" uit 1952 het volgende:

.....het gesprek kwam al spoedig op hagedissen, sa-

lamanders enz., alsmede over onze Europese moerasschildpad. U kunt zich voorstellen hoe verbaasd ik was, toen de heer Cox op mijn verzekering, dat dit diertje alleen in Zuid-Limburg en dan nog zeer schaars aan te treffen was, opmerkte, dat ik daarvoor niet zo ver behoefde te lopen, omdat het in onze "Venkoelen" (Zwart-water nabij Venlo) ook is te vinden. Hij vertelde mij, dat hij voor de oorlog met zijn vader (de voormalige directeur van "De Nieuwe Venlose Courant") meermalen deze diertjes daar had buitgemaakt, zelfs eenmaal vier stuks tegelijk in 1937 of 1938. Zijn vader heeft zelfs pogingen in het werk gesteld om hen over te poten in een Blerick's vennetje, aan de overzijde van de Maas. Voor de betrouwbaarheid van de heer Cox sta ik voor de volle honderd procent in! Hij gaf mij voor verdere informatie zelfs een adres van een jeugdvriend en deze heer Theeuwen verzekerde mij, dat de heer Cox niet overdreven had. Geloof maar gerust, dat ik het volgende jaar menig vrij uurtje aan de "Venkoelen" zal doorbrengen. Het terrein is inderdaad zeer geschikt, een echt stuk oernatuur, waar hoogstens wat riet gesneden en hout gekapt wordt. Gelukkig zijn de oevers nogal moeilijk toegankelijk, zodat onze Venlose jeugd hier geen vrij spel heeft en het is juist een moeilijk te benaderen plaats, waar de heer Cox hen ving.

In het Dagblad voor Noord-Limburg van November 1959 vroeg Dhr. H. Hermans om opgave van eventuele vangsten of waarnemingen. Er kwamen 7 reacties binnen. Twee hadden betrekking op ontsnapte exemplaren van de Griekse Landschildpad. In Tegelen werden echter in de zomer van 1959 in een plas tussen Tegelen en Belfeld twee waarnemingen vermeld. In de dertiger jaren vond een visser een jong exemplaar in een fuik, die uitgezet was in de Tangkoel nabij Blerick. Het meest frappant waren drie meldingen, die spraken van schildpadvangsten voor de eerste wereldoorlog in de z.g. Boelderbeek even-

eens te Blerick, die helaas in de dertiger jaren genormaliseerd is geworden. In 1934 werden in de Venkoelen zeer jonge exemplaren gevangen, die na observatie de vrijheid hebben gekregen. Aldus gegevens die wij in ons archief tegenkwamen.

P. v.d.Horst

te Maastricht op 1 maart 1979

De grote opkomst van de leden was te danken aan het feit dat deze avond de heer P.J. Felder een inleiding zou geven op de film over de vuursteenindustrie, gemaakt door de B.B.C. in Grime's Graves en in Rijckholt.

De voorzitter maakte van de gelegenheid gebruik om de grote verdiensten van de heer Felder en zijn medeonderzoekers onder woorden te brengen.

Daarna kwamen de leden aan het woord. Br. Virgilius Lefebvre toonde enkele Lapse behangersbijtjes (*Megachile lapponica*), in 1978 gevonden in een speedistel te Pompsterplaat (voormalige Lauwerszee). Br. Virgilius zal in artikel voor ons maandblad iets meer over deze Lapse bij mededelen.

De uitvoerige inleiding van de heer Felder maakte duidelijk hoe belangrijk de onderzoeken van de „Limburgse" Werkgroep voor het onderzoek van prehistorische vuursteenmijnen" zijn geweest voor een goed begrip van de vuursteenwinning in Engeland, zo'n 4000 jaar geleden. Opmerkelijk resultaat van het onderzoek was vooral, dat gebleken is, dat er in die tijd op economisch en mijnbouwkundig verantwoorde wijze gewerkt werd. De inleiding van de heer Felder was zo helder, dat de Engelstalige film, waarin de heer Felder zelf optrad, door de aanwezigen 'deskundig' bekeken kon worden. Dit bleek uit de vele vragen en opmerkingen na afloop.

De aandacht werd gevestigd op het komende vuursteencongres dat gehouden wordt van 24 mei tot en met 27 mei in Maastricht. Het wordt georganiseerd

door de Nederlandse Geologische Vereniging, afdeling Limburg en een nadere aankondiging zal nog volgen.

31 maart. Vogelexcursie bij het grindgat te Eijsden. Vertrek 9.00 uur aan het eind van de Kasteellaan van Kasteel Oost.

KNOFLOOKPADDEN IN HET JOOSTEMERMEER, EEN VOORMALIG HEIDEVEN IN DE GEMEENTE HORST

De Knoflookpad, *Pelobates fuscus* (Laurenti, 1768) is een van de zeldzamere Nederlandse amfibieënsoorten. Hij komt voor op het diluvium; voornamelijk in en nabij de dalen van de grote rivieren, maar ook bijvoorbeeld langs beekdalen. Ten noorden van de Waal wordt de soort vooral aangetroffen langs de IJssel en op de Veluwe. Ten zuiden van de Waal is de Knoflookpad vóór 1945 aangetroffen in de gemeenten Breda, Gilze en Rijen, Vught, Boxtel en Grave in Noord-Brabant, Nijmegen in Gelderland en Brunssum en Kerkrade in (Zuid-) Limburg; ná 1945 in de gemeente Rosmalen in Noord-Brabant, Overasselt in Gelderland en Bergen, Horst, Arcen en Velden, Tegelen, Melick en Herkenbosch, Vlodrop, Jabeek, Gronsvelt en Wittem in Limburg.

Volgens Pelt & Van Bree (7) wordt de Knoflookpad voor de gemeente Horst opgegeven door Daan en door J.TH. ter Horst (beiden in 1962). Ter Horst nam 's zomers grote aantallen aan land kruipende jonge Knoflookpadjes waar in het Joostemermeer (schriftelijke mededeling). Ook Werschull & Schepers (8) en Cuppen (2) vermelden *Pelobates* voor het Joostemermeer.

Het Joostemermeer, ook wel Brommer(t) geheten, ligt zo'n drie kilometer ten zuidoosten van Horst, vlakbij het punt, waarop de grenzen van de gemeen-

ten Horst, Sevenum en Grubbenvorst bij elkaar komen. Het ven ligt in een nauwelijks bewoonde, vrij vochtige streek. Vroeger was dit een heidegebied, doch momenteel herinnert nog slechts een straatnaam als "Dijkerheideweg" aan de heide. In die voormalige heide lag een hele zwerm drassige laagten en vennen; het Joostemermeer is een overblijfsel van zo'n heideven. De heide is hoofdzakelijk omgezet in grasland. Ter ontwatering van de streek werd de Langevense Loop gegraven. Doch het grondwater bleef er plaatselijk erg hoog ('s winters minder dan 40 cm onder het maaiveld) en vooral de juist rondom de Brommer gelegen graslanden hadden in natte tijden nog steeds te kampen met wateroverlast. In 1974 liet het Waterschap "Noord-Limburg" ter ontwatering van het Joostemermeer en omgeving de

De Brommerlossing, 29 april 1978.